

Mite de la caverna

—Imagina't, doncs, uns homes en un subterrani com una caverna — amb l'entrada que s'obre cap a la llum—, on es troben des de la infància i lligats de cames i coll, de manera que han de mirar sempre endavant, sense poder girar el cap a causa de les cadenes. Suposa que, darrera d'ells, a certa distància i a certa alçada, hi ha un foc que els fa claror i un camí entre aquest foc i els captius. Admet que un mur voreja el camí, com els parapets que els xerraires de fira posen entre ells i els espectadors per amagar les trampes i mantenir en secret les meravelles que mostren.

—M'ho imagino, va dir.

—Afigura't ara, al llarg d'aquesta tàpia, uns homes que porten tota mena d'objectes que són molt més alts que el mur, els uns amb forma humana, d'altres amb forma d'animals, fets de pedra, de fusta i de tota mena de materials; i, com és natural, dels qui transporten els objectes, uns s'aturen a conversar i d'altres passen sense dir res.

—És estranya, digué, l'escena que descrius, i són estranys els presoners:

—S'assemblen a nosaltres, vaig dir jo; en efecte, aquests, després de si mateixos i dels altres, ¿creus que hauran vist res més que les ombres projectades pel foc cap al lloc de la cova que està enfront d'ells?

—No pot ser d'altra manera si estan obligats a mantenir llurs caps immòbils tota la vida.

—¿I què hi ha dels objectes transportats? ¿No creus que succeeix això mateix?

—Sense dubte.

—¿No creus que si els objectes tinguessin la capacitat d'enraonar entre ells, els presoners creurien que les ombres que veuen són objectes reals?

—És clar.

—I què passaria si la presó tingués un eco a la paret del davant dels presoners? Cada vegada que un dels vianants enraonés, ¿no creus que ells pensarien que són les ombres les qui enraonen?

—Per Zeus, jo bé ho crec, digué.

—Certament, vaig seguir jo, aquests homes no poden considerar altra cosa com a vertadera que les ombres dels objectes.

—Així ha de ser.

—Examina ara, vaig continuar jo, què els passaria, a aquests homes, sí se'ls deslliurés de les cadenes i se'ls guarís del seu error. Si algun fos alliberat i de seguida fos obligat a aixecar-se i a girar el coll, i a caminar i a mirar cap a la llum; en fer tots aquests moviments experimentaria dolor, i a causa de la llum seria incapaç de mirar els objectes, les ombres dels quals havia vist. ¿Què creus que respondria el presoner si algú li deia que el que veia abans no tenia cap valor, però que ara, que està més pròxim de la realitat i que està girat vers coses més reals, hi veu més correctament? ¿I si, finalment, fent-li mirar cadascuna de les coses que li passen pel davant, se l'obligués a respondre què veu? ¿No creus que romandria astorat i que li semblaria que el que havia vist abans era més vertader que les coses mostrades ara?

—Així és, va dir.

—Així, doncs, si, a aquest mateix, l'obliguessin a mirar el foc, ¿els ulls li farien mal i desobeiria, i es giraria altra vegada cap aquelles coses que li era possible de mirar, i continuaria creient que, en realitat, aquestes coses són més clares que les que li mostren?

—Sens dubte seria així, va dir.

—I, vaig prosseguir, si aleshores algú, per força, l'arrossegués pel pendent abrupte i escarpat, i no el deixés anar abans d'haver arribat a la llum del sol, ¿no és cert que sofriria i que es revoltaria en ser tractat així, i que un cop arribat a la llum del sol, s'enlluernaria i no podria mirar cap de les coses que nosaltres diem que són vertaderes?

—No podria, digué, almenys no de cop.

—Necessitaria acostumar-s'hi, si volia contemplar les coses de dalt. De primer, observaria amb més facilitat les ombres; després, les imatges dels homes i de les coses reflectides a l'aigua; i, a la fi, els objectes mateixos. Després, tot aixecant la vista cap a la llum dels astres i de la lluna, contemplaria de nit, les constel·lacions i el firmament mateix, molt més fàcilment que no pas durant el dia el sol i la llum del sol.

—És clar que si.

—Finalment, penso que podria mirar el sol, no només la seva imatge reflectida en les aigües ni en cap altre indret, sinó que seria capaç de mirarlo tal com és en sí mateix i de contemplar-lo allà on veritablement és.

—Necessàriament, digué.

—I després d'això ja podria començar a raonar que el sol és qui fa possibles les estacions i els anys, i és qui governa tot el que hi ha a l'espai visible, i que és, en certa manera, la causa de tot allò que els seus companys contemplaven a la caverna.

Plató, *República*, Llibre VII, 514a-517c